

Posudek oponenta bakalářské práce

Jméno autorky: Lucie Horáčková

Jméno vedoucího práce: Mgr. Zuzana Erdösová, Ph.D.

Název práce: Analýza studentského diskurzu ohledně zapatistického hnutí v rámci vzdělávacího modelu Interkulturní univerzity ve státě Chiapas. Studie z pozice teorie konfliktu.

Lucie Horáčková se ve své diplomové práci věnuje chiapaskému konfliktu ve vztahu současných studentů interkulturních univerzit k zapatistickému hnutí. Autorka si stanovuje dva související výzkumné cíle. Za prvé chce analyzovat studentské pohledy na vzdělávací model Interkulturní univerzity a jeho roli v mexické společnosti, za druhé pak chce analyzovat stupně propojení a osobní zkušenosti konkrétních studentů se skupinou EZLN operující v regionu a položit tento vztah do kontextu se vzdělávacím (str.10). Úvodní blok je věnovaný představení zapatistického hnutí při využití teorie konfliktu. Druhý blok se věnuje modelu interkulturní univerzity. Třetí blok seznamuje čtenáře s metodologií, přičemž čtvrtý, závěrečný, blok je věnován samotné aplikaci kritické diskursivní analýzy (CDA).

Autorka si zvolila nepochybně zajímavé téma a zpracování práce, které v první řadě slibuje na české poměry málo vídané kritické uchopení konkrétního sociálního fenoménu, v tomto případě fenoménu asimilace původního obyvatelstva. Byť je autorka v textu kritická, dle názoru oponenta je autorčina kritičnost nejslabší částí práce. Zcela konkrétně tím má oponent na mysli využití kritické diskursivní analýzy, která má posloužit ke (kritické) analýze a závěrům, které z aplikace CDA dle autorky vyplývají. Již v úvodu samotné práce se setkáme s formulací že užitá teorie konfliktu „umožnila formulovat pracovní hypotézu, která vychází z předpokladu, že Interkulturní univerzita státu Chiapas (Universidad Intercultural de Chiapas, dále jen UNICH) je vytvořena a sponzorována státem a hnutí EZLN nehrálo a nehraje ve formulaci a správě tohoto vzdělávacího modelu žádnou roli, neboť je v přímém konfliktu s vládou“ (str 10). Právě tuto hypotézu se pak autorka snaží potvrdit, resp., v celé kapitole věnované diskursivní analýze autorka upozorňuje, že odpovědi na otázky, které pokládala studentům, potvrzují výše uvedenou hypotézu (v samotném úvodu analytické části autorka píše: „Cílem této kapitoly je potvrdit či vyvrátit pracovní hypotézu, že UNICH je vytvořena a sponzorována státem a hnutí EZLN nehrálo a nehraje ve formulaci a správě tohoto vzdělávacího modelu žádnou roli, neboť je v přímém konfliktu s vládou.“ (str. 52)). Z tohoto pojetí práce vyplývá, že autorka usiluje o vysvětlení určitého fenoménu na základě testování z teorie odvozené hypotézy, tj. že se jedná o žánr práce, který je běžně známý jako „vysvětlující“ a který je ukotvený v (post)pozitivistickém paradigmatu. Pokud tomu je takto, pak mám dvě výtky: CDA je epistemologicky ukotvena v konstruktivistickém paradigmatu, což znamená, že ji nelze využít k testování hypotéz (založených na kauzálním vztahu). Teorie, kterou autorka využívá, není dle názoru oponenta z hlediska stanovených výzkumných cílů relevantní. Jinými slovy řečeno, autorka přeci netestuje charakteristiku konfliktu a jeho etapy, testuje (pokud to tedy byl její cíl) vztah vlády, hnutí EZLN a UNIH k čemuž by ale potřebovala jinou teorii (spíše ale hypotézu). Pokud autorka neusiluje o testování hypotéz, a chce aplikovat CDA v rovině metodologie (nikoliv pouze metody), pak má oponent rovněž dvě výtky. První je obdobná předchozí výtce, která směřovala k použité teorii. Z hlediska aplikace CDA nedává využití této teorie (teorie konfliktu) dle oponenta smysl. Smysl by naopak ve vztahu k tomu, co autorka zmiňuje ve své analytické části, dávala např. teorie věnující se uplatňování hegemonického diskursu ve vzdělávání a v asimilaci menšin (ve vztahu k výzkumné otázce lze samozřejmě hovořit i o jiných teoriích). Druhá výtka, a tou se dostávám k v úvodu řečenému, směřuje k provedení CDA. CDA je spíše než „jen“ metodou metodologií, což by měla práce více reflektovat. Závažnější je však z pohledu oponenta to, jak autorka CDA aplikuje. Hned v úvodu metodologické kapitoly autorka píše, že si CDA vybrala proto, že je aktuální a obsáhlá (str.

47), přičemž volba metody primárně vyplývá z výzkumné otázky, obecněji z výzkumného záměru. Ten je však stanoven v rovině potvrzení, či vyvrácení hypotézy, a proto dává smysl, že autorka CDA prakticky pojímá a realizuje jako dotazníkové šetření. To je patrné i z toho, jakým způsobem formuluje otázky, které klade studentům (v první části primárně otázky uzavřené, přičemž celý rozhovor je strukturovaný (strukturovaný rozhovor je v podstatě spíše dotazníkem než rozhovorem, který by měl dotazovanému umožňovat plně formulovat své odpovědi) a jakým způsobem píše o výběru vzorku studentů (náhodný výběr (str.49)). Výběr respondentů je v kvalitativních výzkumech spíše výběrem záměrným než náhodným. V případě respondentů autorka upozorňuje na to, jakým způsobem byli studenti vybráni (byli vybráni univerzitou) a rovněž zmiňuje to, že mnozí z nich jazyk komunikace (španělština) spíše neovládali: „Většina studentů ovládá španělský jazyk, ale to neznamená, že jím mluví plynule. Některé otázky pro ně byly těžkou překážkou a studenti na ně nedokázali odpovědět jednoznačně či přímo. Během rozhovorů se někteří studenti odmítli vyjádřit, povětšinou to byli studenti s nižší znalostí španělštiny či velmi nervózní“ (str. 50). Toto je vážný problém z hlediska toho, co tedy autorka analyzuje a je potřeba jej reflektovat, což autorka nečiní. Tím se dostávám k tomu nejpodstatnějšímu (což souvisí s výše uvedeným). Charakterizuje-li autorka CDA těmito slovy: „Analýza kritického diskursu se proto musí soustředit na studium nerovných projevů moci a na definování diskursivních strategií, jež legitimizují kontrolu. Projevy dominance se mohou objevit v rovině lexikálního či syntaktického stylu nebo při používání lexikálních figur. Hlavním cílem je odhalit reprodukci dominance a moci v mluveném či psaném projevu představitelů režimu“ (str. 47), pak by oponent očekával, že se autorka bude věnovat žánrů výpovědí, jejich stylu, použitému slovníku, gramatice a rétorickým figurám (viz publikace od van Dijka, které autorka cituje a další), což ovšem autorka nečiní (a právě ve vztahu k tomu, že respondenti měli problémy s jazykem komunikace, by to analýzu značně problematizovalo). Analytická část, poměrně krátká (14 stran z celkových 71 (bez zdrojů)) je tedy souborem odpovědí, které autorka interpretuje. Otázkou však je, na základě čeho – jak je interpretuje. Jinými slovy, není jasné, jak autorka výpovědi respondentů analyzuje a na základě čeho tedy dochází ke svým závěrům. Z tohoto důvodu oponent není schopen „zhodnotit“ analytickou část a závěry z ní vyplývající.

Otázky k obhajobě:

- 1) Jakým způsobem jste postupovala ve své analýze?
- 2) Co jste tedy konkrétně analyzovala?

I přes zmíněné výtky předložená práce v minimální přípustné míře splňuje z hlediska obsahu i zpracování obvyklé standardy kladené Katedrou politologie FF UHK na diplomové práce, proto práci navrhuji k obhajobě.

Datum a místo:

Podpis: